

OLDOS HAKSLI

Oldos Haksli, savremeni engleski romansier, pesnik i eseista je našoj čitalačkoj publici uglavnom poznat po svojim romanima i novelama, iako kritičari često kažu da je kao pisac esaja mnogo bolji.

Hakslija ne interesuje toliko razvoj fabule i karaktera koliko izlaganje njegovih sopstvenih ideja. Glupost i nedostaci veka su za njega vrlo interesantna tema i on ih opisuje sa oštrom

ironijom i jetkom duhovitošću. Haksli unosi u književni rad veliku moralnu ozbiljnost, potpuno odsustvo osećanja, intelektualnu revnost i ogromno znanje.

Rodjen u porodici književnika, naučnika i izdavača, vaspitan u Etonu i Oxfordu, a i po prirodi svestrano obdarjen, Haksliju je život pružio vanrednu priliku da stekne mnoga dragočena iskustva o intelektualnom ukusu.

Zato danas kada mladi ljudi neumereno popularišu stripove i detektivske romane, džezi muziku, revije i kabajske filmove, Hakslijev esej „Ja sam čovek prefinjenog ukusa“ (I am a Highbrow) je dobrodošao u nadi da će potstati naše intelektualce na ozbiljno razmišljanje o potrebi vaspitanja i formiranja intelektualnog ukusa.

Prevela Ileana Čura

Ja sam čovek prefinjenog ukusa

Prijatno mi je da jedem jagode, zato što ih volim. Takođe mi pričinjava zadovoljstvo da budem čovek prefinjenog ukusa, jer intelektualni procesi i iskustva ispunjavaju moju unutrašnju stvarnost. Dok me prosečni ukus nikada ne može zadovoljiti.

Muzika Beethoven i romani Dostojevskoga su izvor pravog zadovoljstva, a ne džez i šund literatura; ni sekspilne devojke na koricama ilustracija nisu tako privlačne kao raznolikost osećanja i složenost izraza na slikama Rubensa, El Greca, Constablea i Sera.

Sticanje i koordiniranje znanja je ugodnije i korisnije zanimanje od posmatranja konjskih trka i fudbalskih utakmica. Čitanje je zabavnije nego bridž i rešavanje ukrštenih reči.

Da bi se razonodili u dokolici neki ljudi se bave lovom i ubijaju nedužne životinje. Odvratno varvarstvo!!!

O ukusima ne treba raspravljati, veli poslovica, iako se na to utroši polovina slobodnog vremena. Ako bi intelektualni i prosečni ukus bili samo individualne odlike kao što oni i jesu u velikoj meri, onda ne bi ništa više preostalo da se kaže osim onoga što je već prethodno rečeno.

Ali postoji opasnost da se ukus uopšte kao takav izgubi i uočivši ozbiljnost te mogućnosti, pretstavnici oba mišljenja su izneli dokaze i prednosti svojih shvatanja.

Prosečni, neumorno napadaju intelektualce da su okrutni i nečovečni, diveći se istovremeno svojoj izvanrednoj čovekoljubivosti. Na mnogobrojne, oštре napade takve vrste, intelektualci obično odgovaraju pokroviteljskim prezirom. Oni se licemerno zahvaljuju bogu što su iznad proseka i ove prikazuju vrlo nepohvalno. Uzdižu svoju kulturu na stepen vrline dokazujući da su prosečni glupi i sirovi.

Oba su mišljenja jalova i zaslužuju prekor.

Prosečni ne mogu imati nikakav presudan uticaj. Ni 1600 nije bila zemlja centar vasiona, mada je većina zastupala to gledište; niti je Ela Viler Viloks bila bolji pesnik od Hopkinsa, iako je imala širu čitalačku publiku.

Prosečni pretenduju da budu humani, ipak ja ne razumem zašto je nečovečno služiti se svojstvima po kojima se razlikujemo od svinja i gusaka, a čovečno isticati one osobine koje su nam zajedničke sa životinja-ma???

Intelektualci smatraju da imaju pravo zato što ih je malo.

Oni neprestano vredaju osećanja farisejskim samozadovoljstvom i prezirom. U prošlosti su samo intelektualci izražavali superiornost dok su prosečni ponizno primali položaj koji im je bio dodeljen. Ali posle velikih promena, u savremenom svetu je baš obratno, prosečni nipoštašavaju intelektualce i ističu sebe kao uzor humanosti.

Intelektualci čestitaju sami sebi zbog svoje jedinstvene individualne raznolikosti. Prosečni likuju što su na neki misteričan način jedinstveno obični, tako reći izrazito prosečni i neobično obični.

Njihove razmirice unose veći nesklad u savremeni haos. O tome ko je u pravu ne bi trebalo ni raspravljati. Razlika između intelektualca i prosečnog čoveka je u kvantitetu a ne u kvalitetu znanja. Život intelektualca je u izvesnom pogledu potpuniji, njegovo interesovanje je mnogostrano i znanje harmonično spojeno u jednu razumljivu celinu. Prosečan čovek živi u svetu izolovanih i nepovezanih činjenica.

Umetnička dela koja uvažavaju intelektualce su kvalitativno značajnija. Romani Dostojevskoga po jasnoći i složenosti sadrže sve ono što se nalazi u nekom uzbudljivom romanu i još mnogo više.

Emocionalnost zabavne muzike iz koje zapravo proističe njen popular-

nost je zastupljena i u klasičnoj, ali prečišćena i preobražena, ona stiče opšte značenje i povezuje se sa životom.

Intelektualci obično cene dela visoke vrednosti. Napor razumevanja neke vrednosti obogaćuje psihički život. Kada bi prosečni pretpostavili da ova dela nisu kvalitativno na većoj visini, čak i onda bi ona svojom obimnošću upotpunila naše iskustvo.

Ni potpuniji život kao takav nije dobar, niti je prazan rdjav. Bilo koji od ovih života je samo sirov materijal, a individua može od njega načiniti dobro ili зло. Da li je relativno potpuni život intelektualca podesniji za stvaranje dobra nego nerazvijen psihički život prosečnog čoveka? Ne znam, ali mislim da intelektualci imaju prednost.

Naučnici i estetičari kažu da je sadržina života jednog intelektualca bogatija i značajnija, a čini mi se da je to nesumnjivo istina.

Œvidna je činjenica da je više onih koji po svom vaspitanju i prirodnim sposobnostima imaju vrlo beznačajan i oskudan unutrašnji život i da ovi prosečni ljudi ne mogu upiti u sebe nikakvo zadovoljstvo iz procesa i iskustva jedne bogate psihičke stvarnosti.

Eto kako se s kraja opet vraćamo na početak eseja da ukus zavisi od ličnosti i njenih sposobnosti.

STVARNA JE ONA I U SVOJOJ OTSUTNOSTI

